

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan sivil toplum örgütleri için;

ÖRGÜTSEL AFET RİSK YÖNETİMİ PLANI ÇERÇEVE ÖNERİSİ

Kasım 2026

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan sivil toplum örgütleri için;

ÖRGÜTSEL AFET RİSK YÖNETİMİ PLANI ÇERÇEVE ÖNERİSİ

Kasım 2026

Amaç ve Kapsam

Türkiye, dünya ölçeğinde toplumsal cinsiyet eşitliği sıralamalarında alt sıralarda yer almakta; genel eğilim, cinsiyet eşitliği politikalarında geriye gidiş yönünde seyretmektedir. Bunun bir sonucu olarak afet yönetimi uygulamaları büyük ölçüde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden uzaktır. Afet yönetimi pratiği ayrıca merkeziyetçi, teknokratik, toplumcu perspektiften ve riskleri azaltma yaklaşımından uzaktır.

Bu nedenlerle kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan afet risk yönetimi politikaları ve kurumsal mekanizmalar geliştirmesi; başta kadınlar, çocuklar ve LGBTİ+'lar olmak üzere eşitsizliklere maruz bırakılan tüm toplumsal kesimlerin, evrensel insan hakları normlarına dayanan haklarının güvence altına alınması açısından kritik önemdedir.

Bu kılavuz, örgütlerin öncelikle kendi bünyelerinde örgütsel afet risk yönetimi planı hazırlamalarını; olası afet ve kriz koşullarında çalışanlarının, gönüllülerinin ve yararlanıcılarının dirençliliğini artırmalarını ve örgütsel kapasitelerini güçlendirmelerini hedefler.

Kılavuz; afet risklerini en aza indirme perspektifiyle, afet öncesi hazırlık, afet anında hızlı ve koordineli müdahale ve afet sonrasında toparlanma ile yeniden yapılanma süreçlerini kapsayan bütüncül bir planlama yaklaşımı sunar.

Yaklaşım ve İlkeler

Toplumsal cinsiyet eşitliği: Afet yönetiminin tüm aşamalarına eşitlik perspektifinin entegre edilmesini, karar alma mekanizmalarında eşit temsili ve kadınların yalnızca mağdur değil, yaşamı yeniden kuran direnç unsurları olduğunu kabul eder.

Hak temelli ve kesişimsel yaklaşım: Afet süreçlerinde başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere tüm toplumsal kesimlerin eşit hak sahibi olduğunu kabul eder; evrensel insan hakları ve kadın hakları normlarını esas alır.

Bütüncül politikalar: Afet yönetimini yalnızca afet sonrası yardım faaliyeti olarak değil; önleme ve risk azaltmaya dayalı kamusal politikalar bütünü olarak ele alır.

Bilim ve veriye dayalı yaklaşım: Cinsiyete duyarlı veri üretimini ve bilimsel bilgiyi esas alır.

Dayanışma: Sivil toplum örgütleri arasında ortak öğrenme, savunuculuk ve kamusal hizmetlerin güçlendirilmesini hedefler.

Hazırlık Süreçleri

Afetler, yalnızca fiziksel mekânları yıkmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal sistemlerin ve kurumların sürekliliğini de tehdit eder. Örgütsel afet risk yönetimi, afetlerin kurumsal yapılara etkisini azaltmayı ve toplumsal sorumluluğunun sürekliliğini sağlamayı amaçlayan planlı müdahale ve hazırlık sürecidir. Bu hazırlık “örgütün tüm parçalarının birbiriyle bağlantılı çalışması” sistematiğine dayanır.

1. Afet Risk Analizi

- **Bölgesel Riskler:** İRAP Planları, Yerel yönetimlerin risk planları ve akademik bilgelere dayanan bölgesel riskler.
- **Mekânsal Riskler:** Ofis binasının deprem dayanımı, çıkış yolları, acil toplanma alanları, ekipman düşmesi, yangın riski.
- **İnsan Kaynağı Riskleri:** Personel sayısının sınırlılığı, gönüllü mobilizasyonunda düzensizlik, görev tanımlarındaki belirsizlik.
- **Finansal ve Operasyonel Riskler:** Fon çeşitliliğinin sınırlı olması, lojistik kapasitenin zayıflığı, uzaktan çalışma altyapısının eksikliği.
- **Dijital ve Bilgi Güvenliği Riskleri:** Kişisel verilerin korunması, iletişim kanallarının güvenliği, şifreleme ihtiyaçları.

Bu analiz yılda bir kez güncellenir.

2. Kritik İşlevlerin Belirlenmesi

- Şiddet başvuru hattı gibi örgütün sürdürdüğü destek mekanizmaları
- Afet sonrası kadınlara yönelik yönlendirme ve psikososyal destek
- Gönüllü koordinasyonu
- Dijital iletişim ve bilgi akışı
- Kaynak ve bağış yönetimi

Bu işlevlere dair yedekli personel listesi hazırlanır.

3. Kurumsal Görev Dağılımı

Kriz Komitesi hazırlığı:

- Genel Sorumlu: Tüm süreçlerin koordinasyonu
- İletişim Sorumlusu: Afet anında telefon zinciri, sosyal medya, paydaş bilgilendirmeleri
- Gönüllü Koordinatörü: Görev paylaşımı ve sahaya yönlendirme.
- Güvenlik ve Etik Sorumlusu: Mahremiyet, ayrımcılık yasağı, şiddet riskine karşı önlemler
- Lojistik ve Kaynak Yönetimi: Malzeme, nakit, bağış takibi; raporlama.
- Kız Kardeş Örgüt Belirlenmesi: Aynı anda aynı afete maruz kalmayacak bir bölgeden seçilecek bir örgütle afet yönetimi planının paylaşılması ve olası bir tamamen işlevsiz hale gelme durumunda kız kardeş örgütün devreye girmesini sağlayacak paylaşımın yapılması

4. Afet Öncesi Hazırlık

- Yılda iki kez tatbikat (deprem, yangın, sel, iletişim kesintisi vb.).
- Tüm çalışan ve gönüllülere katılmasının sağlandığı ilk yardım, acil psikososyal destek, güvenlik, gönüllülük, temel arama kurtarma gibi başlıklarda eğitimlerin yapılması
- Yerel belediye, AFAD, kadın örgütleri ve diğer ilgili kurumlarla koordine olma ve mümkünse acil durum protokolü oluşturma.
- Ofiste afet çantası, acil iletişim panosu ve toplanma noktası belirleme.
- Kritik verilerin şifreli ve bulut tabanlı yedeklenmesi, örgüt arşivinin güvenceye alınması

5. Afet Anı Uygulaması (Tatbikat)

- Kriz Komitesi'nin en kısa süre içinde toplanması.
- Çalışanların ve gönüllülerin durumunun hızla değerlendirilmesi.
- Ofisin kullanılamaz olması durumunda uzaktan çalışma planının devreye alınması.
- Yararlanıcılara yönelik acil bilgilendirme mesajı kanallarının belirlenmesi
- Güvenlik ve etik ilkelerin (mahremiyet, zarar vermeme, ayrımcılık yasağı vb.) uygulanması
- Ulaşılabilen kişilere dair izleme listesi tutulması.

6. Afet Sonrası Toparlanma (Tatbikat)

- İlk 72 saatlik müdahalenin ardından değerlendirme toplantısı
- Kaynak ihtiyacı, saha durumu ve gönüllü kapasitesinin yeniden planlanması.

- Şeffaf mali raporlama ve bağış yönetimi.
- Personel ve gönüllüler için psikolojik destek/süpervizyon

7. Planın İzlenmesi ve Güncellenmesi

- Planın yılda en az bir kez gözden geçirilmesi
- Her afet/kriz sonrası “örgütsel öğrenme” yaklaşımına göre revizyon yapılması
- Konuyla ilgili çalışmalar yapan kuruluşların, akademilerin, ağların izlenerek kurum içi bilgilendirme yapılması,
- Geri bildirim mekanizmaları (gönüllü, çalışan, yararlanıcı) kurulması.

8. Kuruma özel afete müdahale alanının belirlenmesi ve savunuculuk planı

- Örgütün kurumsal kapasitesi ve faaliyet alanına uygun olarak seçeceği konularda, kurumsal bilgi ve müdahale becerisini geliştirme planı hazırlanması. Örneğin; Afetlerde kadına karşı şiddetin önlenmesi, kadın sağlığı, hukuki haklara erişim, güvenli barınma, bakım sorumluluğu gibi konular ya da özel hedef kitle yalnız yaşayan kadınlar, yaş almış ya da engelli kadınlar gibi hedef grup seçimi.
- Seçilen alanla/hedef kitle ile ilgili konuya özel çalışan STÖ’lerle ve kamu kurumları ile ilişki kurulması ve işbirliği protokolleri yapılması
- Afet Platformu, Afetler ve Kadın Politikaları Kurultayı ve varsa yerel afet dayanışma ağlarının çalışmalarını izleme ve katılma planlaması,
- Savunuculuk planı hazırlanması.

Not: Bu belge yalnızca hazırlık sürecini kolaylaştırmak amaçlıdır. Her örgüt kendi özgün plan dilini ve kapsamını kendi koşullarına göre belirler.

Hazırlayanlar: Özgür Başpınar Aktükün - Özgül Kapdan

Bu çerçeve metni Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve STGM tarafından yürütülen Afet Risk Yönetiminde STÖ’lerin Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi’nin katkısıyla Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) tarafından hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla KADAV’ın sorumluluğundadır. Avrupa Birliği’nin ve STGM’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.